

Vesti

Dragi prijatelji, koleginice i kolege,

Ekipa Centra za američke studije se vratila sa odmora i spremni smo za nove uzbudljive aktivnosti i događaje koji nas čekaju u narednoj akademskoj godini. Nadamo se da će ste biti uz nas u što većem broju, a mi ćemo se potruditi da vam ponudimo što raznovrsniji, što zanimljiviji i što aktuelniji sadržaj.

Vaš,
Centar za američke studije

„Leto na Trgu galerija“

„Leto na Trgu galerija“, manifestacija koju organizuje Galerija Matice srpske u Novom Sadu, ove godine je održana u saradnji sa Centrom za američke studije. Manifestacija je otvorena 22. juna koncertom Bojana Stamenov benda „Fly me to the Moon“, koji su pored svojih autorskih pesama, izvodili i bluz, funk i soul hitove šezdesetih i sedamdesetih godina.

Centar za američke studije je učestvovao u ovogodišnjem „Letu na Trgu galerija“ kroz kviz „Orao je sleteo“ našeg već ostvarenog kviz-majstora Vukašina Zorića (29. jun) i kroz predavanje prof. dr Simone Čupić „Doručak sa astronautom“ (6. jul). Prof. dr Simona Čupić je prilikom svog boravka na Fulbrajt stipendiji na Rajs univerzitetu u Hjustonu posetila NASA centar gde je imala priliku da razgovara sa astronautom, o čemu je, između ostalog, govorila na svom predavanju. Poslednji zajednički događaj Centra i Galerije na ovogodišnjem „Letu na Trgu galerija“ bila je projekcija filma „Apolo 13“ (20. jul).

▲ Prof. dr Simona Čupić

▲ Vukašin Zorić

„Američka istorija u učionici: amerikanizacija Srbije u hladnom ratu“

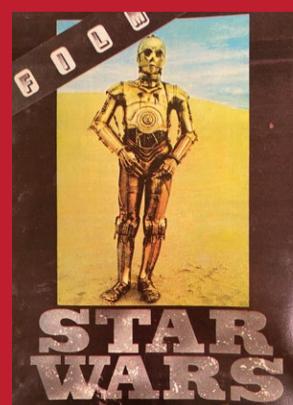
Centar za američke studije od oktobra 2022. radi na projektu „Američka istorija u učionici: amerikanizacija Srbije u hladnom ratu“ u saradnji sa Narodnom bibliotekom Srbije. U okviru ovog projekta, istraživači Centra i Narodne biblioteke prikupljali su izvore iz srpske štampe iz perioda hladnog rata koji ilustruju amerikanizaciju srpske kulture i društva na različitim nivoima (od muzike i filmova, preko detinjstva i svakodnevnog života, do ekonomskih odnosa i naučne saradnje dve države). Prikupljeni izvori biće predstavljeni u publikaciji koju Centar za američke studije priprema za naredni mesec, a koja će biti upotrebljavana kao priručnik za nastavnike u školama, i kao zbirka izvora za studente i istraživače. Ova publikacija nadovežeće se na prošlogodišnji projekat Centra, u okviru kojeg je objavljen priručnik „Američka istorija u učionici: američki uticaji na popularnu kulturu i svakodnevnicu u Srbiji (1918-1941)“.

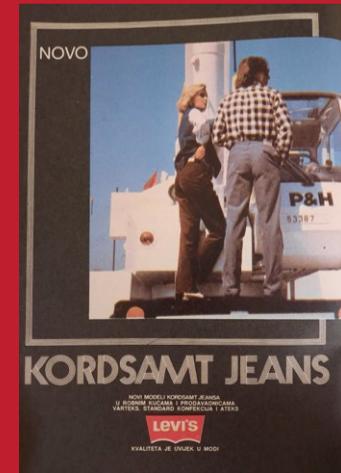
▲ „Dečje novine“, 5. septembar 1989.

▲ „Politika“, 5. februar 1971.

▲ „Džuboks“, decembar 1977.

▲ „Bazar“, 8. novembar 1985.

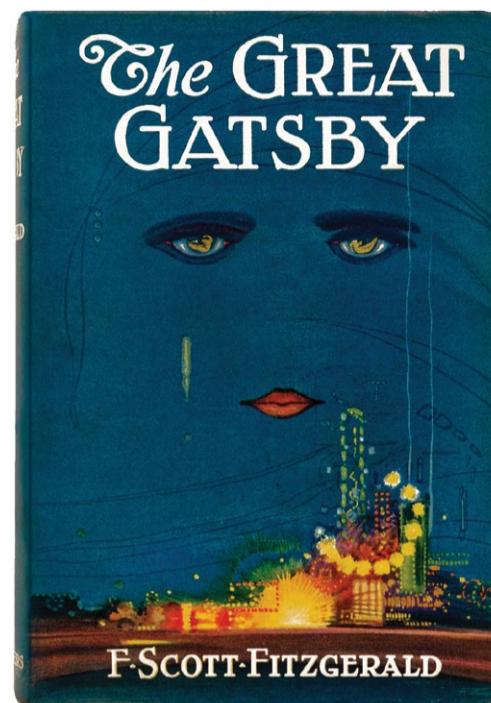
Nije svako američko leto isto

Godišnja doba su odvajkada služila kao inspiracija umetnicima. Proleće, leto, jesen i zima, zahvaljujući svojim karakteristikama i periodičnom smenjivanju, višemilenijumskom kulturnom produkcijom pretvoreni su u simbole sa slojevitim značenjem. U američkoj umetničkoj tradiciji, zasnovanoj mahom na zapadnoevropskom nasleđu, leto obično simbolise izobilje, životnost i dokolicu. Brige leti padaju u drugi plan, ustupajući mesto uživanju u bujnoj prirodi, putovanju, igri.

Veliki američki umetnici 20. veka, pisac Skot F. Ficdžerald i slikar Edvard Hoper, lukavo su se u svojim delima koristili simbolom leta. Oni su, najpre, pozivali čitaoca i posmatrača da se priseti šta leto tradicionalno znači, da bi mu obrtom u svom delu pomerili horizont očekivanja. Osvrnimo se, dakle, na mesto leta u Ficdžeraldovom „Velikom Getsbiju“ („The Great Gatsby“, 1925) i u Hoperovoj slici „Leto“ („Summertime“, 1943).

Zašto ne obeležavamo početak leta velikom proslavom? To se, na početku Ficdžeraldovog romana pita Dejzi Bjukenen, ni ne sluteći kakvo je leto čeka. Njujork 1922. godine – bio je to sam početak ludih dvadesetih i doba džeza. Ficdžerald slikovito opisuje raskalašni sadržaj žurki njujorške elite, sve te mlade, bogate i prividno oslobođene ljude iza kojih je rat, a ispred kojih je, činilo se, budućnost izobilja. U njihovom centru je Džej Getsbi, čovek lažnog imena, domišljene biografije i novostečenog bogatstva. Čitavo leto, njegovo imanje na Long Ajlendu epicentar je luksuznog provoda. No, kako leto odmiče, Getsbiju kao da ističe vreme da pridobije Dejzi, koja je udata za drugoga. Kada se, napisletku, odveze sa njom, poslednji je dan leta. Na prvi dan jeseni, Getsbi je ubijen.

Hoperovo „Leto“ nastalo je u drastično različitom kontekstu, iako ni dve decenije nisu prošle od objavljivanja „Velikog Getsbjija“. Na slici, njujorški

◀ Skot F. Ficdžerald, *Veliki Getsbi*, 1925.

▲ Edvard Hoper, *Leto*, 1943.

umetnik predstavlja mladu ženu na stepeništu zgrade. Oseća li se na slici da je svet usred najkrvavijeg rata ikada? Ili da su Sjedinjene Države iza sebe ostavile deceniju ekonomске krize? Ne. Devojka, koja nosi novu belu haljinu, zainteresovano gleda u daljinu. Godine neizvesnosti su iza nje, a rat, iako nezavršen, doveo je do prosperiteta koji će obezbediti njenu bezbrižnu budućnost.

Američko leto 1922, opisano Ficdžeraldovim perom, poslužilo je piscu da predstavi lice i naličje međuratnog prosperiteta. Lako stečeno bogatstvo sakrivalo je skorojevičke komplekse, a razuzdane zabave nemogućnost da se živi uistinu srećno i spokojno. U leto 1943, iz Hoperove perspektive, u fokusu nisu pad Italije i momci koji dobrovoljno odlaze u rat. Naprotiv, on u centar svoje kompozicije stavlja ženu, vitalnu i mladu, kojoj je rat, kao i brojnim Amerikancima, ironično označio izlazak iz krize. Simbol leta, suptilno protkan kroz Ficdžeraldovo pripovedanje i imenovanje Hoperove slike, i danas provocira obožavaoce njihovih dela da se zapitaju šta leto iza njih govori o njihovom vremenu, i šta donosi jesen koja sledi.

Džez igranke u Beogradu

U jednom od prethodnih brojeva Newslettera pisali smo o počecima džeza u Kraljevini Jugoslaviji, prvim jugoslovenskim džez bendovima, kao i o poseti američkih muzičara i umetnika poput čuvene Džozefine Bejker. Međutim, pored ovoga, džez je postepeno osvajao jugoslovensku i beogradsku muzičku scenu i ekspanzijom igranki.

Igranke su bile popularne u beogradskim lokalima poput Hotela Bristol, Luksora, Kasine, Palasa, Maskot bara i drugih mesta, a neretko su se nakon filmskih projekcija u bioskopima (poput Korzoa) održavali i časovi igranja. Najpopularnije igre koje su pod američkim uticajem osvojile i srca Beograđana bili su čarlston i blekbotom. Kako su novinari pisali, čarlston je jako brzo postao „prava - bolest“, zbog čega je stampa često, uz ilustracije, prenosila pravila i korake ovog plesa kako bi čitaoci mogli da prate trendove

beogradskih igranki. U Beogradu su organizovana i takmičenja za kraljicu čarlstona, pa je jedan ovakav događaj održan 6. februara 1927. u restoranu „Klaridžes“, kada je za kraljicu čarlstona izglasana Vukosava Ivković, a za „prvaka Beograda“ Kosta Crnogorac.

Noćni život u Beogradu, po čemu je ovaj grad ostao poznat do danas, bio je veoma bogat dvadesetih i tridesetih godina 20. veka, ili kako je jedan novinar „Nedeljnih ilustracija“ tvrdio: „**Samo stranci i neupućeni misle, da Beograd nema noćne zabave...**“ Amerikanizacija plesova u Srbiji i Jugoslaviji nastavljena je kroz čitav 20. vek, te su uz rastuću popularnost različitih muzičkih žanrova vremenom postali popularni tvist, disk, brejkdens, i mnogi drugi plesovi.

▲ „Nedeljne ilustracije“, 6. mart 1927.

▲ „Nedeljne ilustracije“, 13. februar 1927.

▲ „Pravda“, 14. decembar 1937.

Dr Dadli Džonson u Jugoslaviji

Veliki broj američkih naučnika i doktora dolazilo je u posetu Jugoslaviji u vreme hladnog rata, a među njima je bio i dr Dadli Džonson, američki kardiohirurg, „otac“ aortokoronarnog bajpasa. Dr Džonson je iz Milvokija stigao u Beograd septembra 1984., na poziv Kliničkog centra beogradskog Medicinskog fakulteta i časopisa „Ilustrovana politika“, kako bi izvršio operacije na nekoliko jugoslovenskih pacijenata. Do tog trenutka, dr Dadli Džonson je u svojoj karijeri obavio oko 7000 operacija, a „Ilustrovana politika“ je detaljno pisala o iščekivanju njegovog dolaska, kako jugoslovenskih pacijenata, tako i lekarskog tima. Navodi se i kako je jedan pacijent žalio što se neće dovoljno brzo oporaviti od operacije kako bi prilikom Džonsonove posete Herceg Novom sproveo doktora kroz ovaj grad koji je tako dobro poznavao.

▲ „Ilustrovana politika“, 18. septembar 1984.

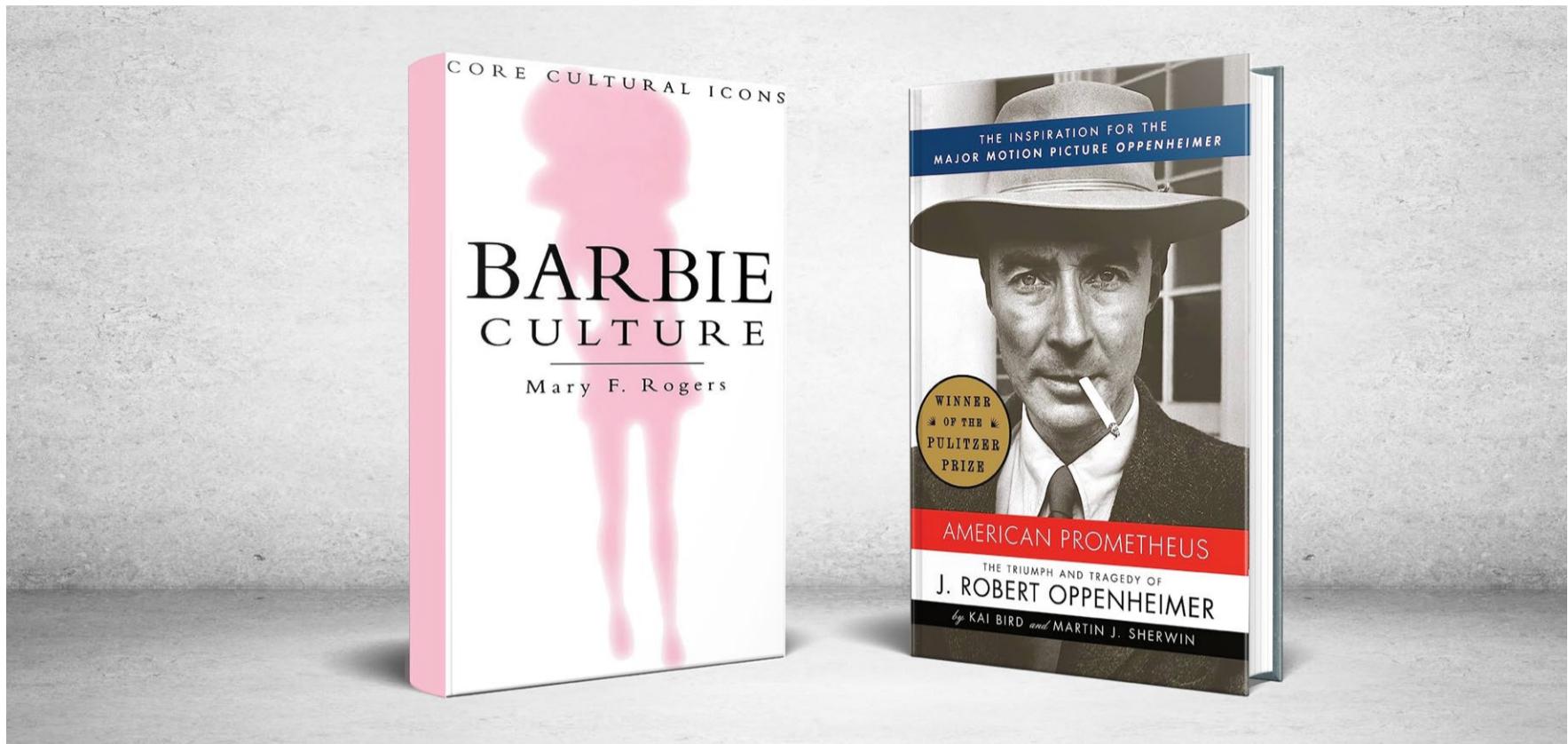

Dr Dadli Džonson je tokom svog boravka u Jugoslaviji gotovo čitave dve nedelje proveo u operacionim salama, izvršivši deset operacija uz tim američkih i jugoslovenskih stručnjaka. Američki kardiohirurg je pohvalio uslove i opremljenost Vojnomedicinske akademije u Beogradu i istakao stručnost jugoslovenskih hirurga sa kojima je radio: „**Imate izvanredne mlade hirurge i kardiologe koji sigurnim koracima osvajaju znanje na području kardiohirurgije**“, ali uz napomenu da bi ipak morali da rade više poput tima.

Dolazak dr Džonsona, kao i drugih američkih lekara i naučnika poput dr Alberta Sejbina i dr Majkla Debekija, oslikava bogatu jugoslovensko-američku saradnju i naučnu razmenu tokom hladnog rata koja je znatno unapredila jugoslovensku medicinu, kao i nauku uopšte.

Publikacije

Vukašin Zorić

Mary F. Rogers, **Barbie Culture**, London: Sage Publications, 1999.

Leto 2023. će u istoriji filma ostati upamćeno po fenomenu „Barbenhajmer“ i ogromnom uspehu dva žanrovske različite filma. Odstupajući od prakse da predstavljamo nove publikacije iz amerikanistike, upućujemo na dva naslova bez kojih bi filmska ostvarenja „Barbi“ i „Openhajmer“ bili neizvodljivi.

Gotovo četvrt veka pre režiserke Grete Gervig, američka sociološkinja Meri Rodžers (1944-2009) podvrgla je analizi jednu kulturnu ikonu druge polovine 20. veka – lutku Barbi. Po Rodžers, Barbi predstavlja „fantastičnu ikonu“, koja doprinosi društvu tako što mu pokazuje na koji način ono može da se transformiše. Zbog toga, prva dva poglavlja posvećena su upravo ženstvenosti barbika, kao i pitanju seksualnosti i rase predstavljenih kroz, naizgled, dečju igračku.

U preostala četiri poglavlja, autorka analizira kako je barbika postala globalni fenomen, prihvaćena i u društvinama u koja teško prodire američka popularna kultura. Pored toga, Rodžers se bavi i različitim načinima „poseđovanja“ barbika, kao dečje igračke ili kolekcionarskog predmeta. Autorka, koja je analizu zasnovala na brojnim intervjuima raznovrsnih vlasnica i vlasnika barbika, napisletku zaključuje kako je Barbi ikona bez koje je nemoguće analizirati istoriju detinjstva u 20. veku. Rodžers predviđa da će Barbi, zbog svoje promenljive prirode igrati izmenjenu ulogu u 21. veku. Da li je njena prognoza ispunjena novim filmom?

Kai Bird, Martin J. Sherwin, **American Prometheus. The Triumph and Tragedy of J. Robert Oppenheimer**, New York: Vintage Books, 2005.

Knjiga koja je Kristofalu Nolanu poslužila kao inspiracija za film o „ocu atomske bombe“, Robertu Openhajmeru, proizvod je rada dva prijatelja. Nakon što je objavio knjigu o bacanju prve atomske bombe, univerzitetski profesor istorije Martin Šervin je 1979. započeo rad na Openhajmerovoj biografiji. Obimno arhivsko istraživanje i izrada intervjua su se odužili, i 1999. godine Šervin je priskočio u pomoć Kai Berd, publicista sa iskustvom u biografskom žanru. Knjiga je objavljena sredinom pretprešte decenije, a ubrzo je dobila visoku ocenu publike i kritike, te Pulicerovu nagradu za najbolju biografiju.

Autori su naučnikov život predstavili u pet hronoloških poglavlja. Najpre, predstavljena je njegova porodična istorija. Izuzetna dokumentovanost Openhajmerovog života dozvolila je autorima da verno i detaljno predstave njegovo obrazovanje u SAD i Evropi, poznanstva i razvoj naučnih i političkih ideja. Knjiga je izrazito informativna i o fizičarevom privatnom životu i o njegovom angažmanu na univerzitetima, na projektu „Menhetn“ i u raznim vladinim telima.

Koga je zainteresovao Nolanov prikaz nastanka atomske bombe, početka nuklearne proliferacije i makartističkih procesa u SAD, u knjizi Berda i Šervina pronaći će pojašnjenje za sve što se nije moglo predstaviti na velikom platnu.

Korisni linkovi

Emilija Cvetković

The Billy Ireland Cartoon Library & Museum

<https://cartoons.osu.edu/>

U okviru kampusa Državnog univerziteta u Ohaju krajem 1970-ih godina otpočelo je prikupljanje stripova i karikatura, što je vremenom preraslo u instituciju bibliotečko-muzejskog karaktera, nazvanu po poznatom karikaturisti iz Ohaja Biliju Ajrlendu. Nekada skromna univerzitska zbirka danas predstavlja jedan od najreprezentativnijih svetskih istraživačkih centara sa 45.000 knjiga, 300.000 originalnih karikatura, 67.000 stripova, arhivskom građom i drugim materijalima. Zahvaljujući vebajtu biblioteke, korisnici imaju priliku da pristupe repozitorijumu u kome mogu pretraživati literaturu i izvore koji pripadaju različitim vremenskim razdobljima, od grafičkih ilustracija iz 17. veka, do savremenih dokumenata, fotografija i intervjua. Korišćenje vebajta je dodatno pojednostavljeno zahvaljujući instrukcijama u formi video-klipova koje posetioca upoznaju pretraživanjem digitalne baze. Prilikom pretrage možete videti dela Tomasa Nasta, političkog karikaturiste iz 19. veka i autora koji je proslavio Deda Mraza, zatim Džeka Kirbija, kreatora Marvela i Kapetana Amerike, Čarlsa Šulca, tvorca Čarlija Brauna i Snupija, kao i mnoge druge. Zahvaljujući obilju dostupnih materijala, vebajt predstavlja nezaobilazni izvor saznanja za istraživače i za ljubitelje stripa i karikatura. Ova platforma ima i edukativnu ulogu koja se ogleda u korisnim nastavnim materijalima i planovima lekcija. U skladu sa tim, ohrabrujemo profesore i nastavnike da promisle o korišćenju dostupnih stripova i karikatura kao izvora za proučavanje američke političke, društvene i kulturne istorije.

The National Museum of Nuclear Science & History

<https://www.nuclearmuseum.org/>

Ukoliko ste ovog leta pohrlili u bioskopske sale kako biste uživali u maestralnoj izvedbi Kilijana Marfija u ulozi Roberta Openhajmera, zasigurno želite da obogatite znanje o američkoj nuklearnoj istoriji. Ovom prilikom vam predstavljamo vebajt Nacionalnog muzeja nuklearne nauke i istorije u Albukerkiju, institucije koja je integralni deo grupacije Smitsonijan muzeja. Muzej je osnovan 1969. godine, tokom trajanja atomskog doba, sa ciljem promovisanja učenja o istoriji nuklearne nauke, njenim dometima i različitim načinima upotrebe nuklearne energije. Za istraživače različitih disciplina, studente i sve one koji su zainteresovani za razvoj američke i svetske nauke, te pratećim društvenim i političkim promenama, najzanimljiviji segment vebajta muzeja odnosi se na onlajn izvore. Digitalna kolekcija muzeja sadrži oko 10.000 raznovrsnih izvora među kojima su relevantni novinski članci, dokumenta, fotografije, video-zapisi i intervjui. U kontekstu aktuelnog holivudskog ostvarenja, posetiocima vebajta će verovatno najzanimljiviji biti upravo izvori koji se tiču „Projekta Menhetn“. U ovom odeljku nalazi se 600 intervjua sa učesnicima projekta, uključujući i samog Openhajmera. Takođe, uz aplikaciju predloženu na vebajtu, posetioci mogu da koriste virtuelne ture za obilazak lokacija koje su obeležile nastanak prve atomske bombe. Edukativna misija ovog muzeja izražena je kroz primarne izvore, preporuke nastavnih aktivnosti i igre, kako bi se učenicima na različitim nivoima približio razvoj nuklearne nauke i srodnih disciplina.

Najave konferencije konkursi

Have you met...

Vanja Đurđić je student osnovnih studija na Odeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu i saradnik Centra za američke studije. U februaru 2021. Vanja je imao priliku da u okviru Centra održi predavanje o fenomenu Superbowl-a i popularnosti američkog fudbala u SAD, ali i globalno. Pored interesovanja za Ameriku, njenu istoriju, politiku i kulturu, Vanja se u svom istraživanju bavi i ratovima devedesetih, suočavanjem sa prošlošću u postkonfliktnim društvima i borbom za ljudska prava. Njegovo interesovanje za ljudska prava inspirisano je proučavanjem borbe za gradanska prava Afroamerikanaca u SAD tokom šezdesetih godina. Do sada je objavio jedan rad u kom se bavi zločinima počinjenim tokom rata na Kosovu, konkretno operacijom „Dubina 2“. Trenutno stažira u Inicijativi mladih za ljudska prava gde radi na projektima koji se bave tranzicionom pravdom. Pored akademskih interesovanja, američka popularna kultura predstavlja neizostavan deo njegove dnevne rutine. Takođe, s uživanjem prati većinu popularnih sportova u Americi.

Vebinar i radionica za nastavnike

U okviru projekta „Američka istorija u učionici: amerikanizacija Srbije u hladnom ratu“ u septembru biće održani vebinar i seminar za nastavnike istorije, engleskog i srpskog jezika, građanskog vaspitanja, sociologije, likovne kulture i drugih predmeta, na kom će biti predstavljen istoimeni priručnik Centra za američke studije koji je trenutno u pripremi. Obrazac za prijavu za vebinar biće uskoro objavljen društvenim mrežama Centra za američke studije.

Hispanic Heritage Month

U Sjedinjenim Američkim Državama se svake godine od 15. septembra do 15. oktobra obeležava Mesec hispanske kulture, kada se proslavlaju kultura i tradicija hispanskog stanovništva, najbrojnije nacionalne manjine u Americi. Mesec hispanske kulture u SAD počinje sredinom septembra, s obzirom na to da se ovaj datum poklapa sa proglašenjem nezavisnosti nekoliko zemalja Latinske Amerike: Kostarike, El Salvador, Gvatemale, Hondurasa i Nikaragve, dok je Meksiko dobio nezavisnost 16. Čile 19, a Belize 21. septembra. Čitav mesec je prvi put proglašen Mesecom hispanske kulture u vreme mandata predsednika Ronald Regana 1988, a ove, 2023. godine glavna tema je: „Latinos: Driving Prosperity, Power, and Progress in America“.

„Razgovori o Americi“: Bruce Springsteen

U septembru nas očekuje i poslednji „Razgovor o Americi“ za ovu akademsku godinu. Ovoga puta imaćemo prilike da čujemo utiske sa nekoliko koncerata Brusa Springstina sa njegove evropske turneja iz perspektiva različith nauka, od strane njegovih fanova koji su ovo letu uživo slušali ovog američkog muzičara. Stay tuned!

Fulbright Visiting Scholar Program

Američka ambasada u Srbiji otvorila je konkurs za Fulbrajt program za gostujuće istraživače, predavače, profesore i eksperte za 2024/25. godinu. Konkurs je otvoren do 23. oktobra, a mi vas ovom prilikom ohrabrujemo da se prijavite. Srećno!